

Ärendenummer SOU 2025:92

Svenskt Friluftslivs återkoppling på betänkandet En kulturkanon för Sverige, SOU 2025:92

Inledning

Svenskt Friluftsliv är en paraplyorganisation för 28 ideella friluftsförbund i Sverige som tillsammans har 2 miljoner medlemskap, varav minst 300 000 är barn och ungdomar. Tillsammans består organisationerna av närmare 7 000 lokala- och regionala föreningar som varje år aktiverar och engagerar ett stort antal människor i befolkningen utöver sina fasta medlemmar. Vi är således en av Sveriges största folkrörelser.

Det övergripande syftet med Svenskt Friluftsliv är att fungera som företrädare och samlade kraft för friluftsförbunden såväl när det gäller övergripande friluftsförhållanden som frågor som rör civilsamhället. Svenskt Friluftslivs vision är att bidra till ett hållbart friluftsliv i Sverige genom kunskapsspridning, främjandet av organiserat friluftsliv och allmänt bidra till goda förutsättningar till vistelse i naturen på ett hållbart sätt. På så sätt kan vi bidra till ökad beredskap, öka Sveriges attraktion som turistland, bättre folkhälsa och livskvalitet. Tillgång och tillgänglighet till välmående natur och vatten, inklusive stränder, kustområden och våra unika skärgårdar, är av stor vikt för våra medlemmars verksamheter och förutsättningar. I detta arbete är allemansrätten och strandskyddet helt avgörande för att möjliggöra friluftsliv vid vatten och skapa goda förutsättningar till naturturism.

Övergripande inspel

Svenskt Friluftslivs svar på betänkandet fokuserar på två närbesläktade områden. Det första berör allemansrätten; det andra strandskyddet.

Positivt med allemansrätten

Svenskt Friluftsliv är givetvis positiva till att allemansrätten blev antagen och är en del av kulturkanonen – en rättmätig utnämning: Enligt våra undersökningar är 96 procent av befolkningen positiva till allemansrätten och vill att den bevaras medan 80 procent anser att allemansrätten är viktig eller mycket viktig för det egna utövandet av friluftsliv (Svenskt Friluftsliv, 2025).

Allmansrätten är verkligen en angelägenhet för alla i det svenska samhället, för friluftsrörelsens verksamheter och aktiviteter samt en viktig anledning för internationella turister att besöka Sverige. Under rubriken 'Allmansrätten (sedvanja utvecklad över tiden)' anger betänkandet att allemansrätten är och förblir en "fragmentariskt reglerad

frihet att under ansvar och hänsyn nyttja skog och mark. Som sådan är den kännetecknade för svensk rättskultur.”

Strandskyddet borde inkluderas

Däremot blir inkluderingen av allemansrätten i kulturkanonen till viss del vingklippt när den utelämnar strandskyddet som är till för att skydda stränder, vattennära natur och djur och växtliv från exploatering i Sverige. Strandskyddet är en omistlig del av, inte bara allemansrätten, utan även av vårt nationella arv och till förmån för alla medborgare och besökare. Strandskyddet är en förutsättning för att friluftsliv ska kunna utövas av alla och även för en starkt växande naturturism- och rekreationssektor i Sverige. Utan strandskyddet riskerar fler stränder att exploateras, vilket leder till att samhället står sämre rustat mot effekterna av klimatförändringarna.

I skrivande stund pågår ett parlamentariskt arbete för att helt ta bort eller luckra upp strandskyddet. Strandskyddet har redan tagits bort vid små sjöar och smala vattendrag – en åtgärd som påverkar en mycket stor andel av landets totala vattenmiljöer. Hundratusentals sjöar och över en miljon kilometer vattendrag som är smalare än två meter berörs (Sportfiskarna Sverige). Om borttagandet av det befintliga och allmänna strandskyddet vinner laga kraft kommer det innebära påtagliga negativa konsekvenser för friluftslivet, naturturismen, den biologiska mångfalden och delvis urvattna allemansrätten.

Strandskyddet var en populär nominering

Allmänhetens och civilsamhällets förslag och inspel till kulturkanonen är intressanta att beakta i materialet. Betänkandet anger att inom området 'lag och rätt' förekom förslaget om att strandskyddet borde ingå i Kulturkanonen många gånger vilket visar på betydelsen och populariteten hos allmänheten. Det finns flera nationella kartläggningar som visar att en stor majoritet av svenskar vill ha kvar ett starkt strandskydd (Naturskyddsföreningen, 2021; 2025).

Inkludera strandskyddet eller vid revideringen om tio år

Betänkandet anger att en utvärdering och vid behov revidering av Sveriges kulturkanon ska ske efter tio års tid. Svenskt Friluftsliv föreslår med emphasis att strandskyddet ska läggas till kulturkanonen vid en revidering om 10 år och nämnas i samma rubrik som allemansrätten, alternativt vara en egen utnämning, om det inte går att inkludera strandskyddet redan i föreliggande förslag.

Referenser

Häljestig S, Nazerian S, Vidisson B, Klein J, Adolfsson C, Eriksson T, Lindevall E. Fysisk påverkan i svenska kustvatten – Kartläggning och analys samt regional och nationell statistik för perioden 2017-2022. Havs- och vattenmyndighetens rapport 2025:15, 59 sidor (exklusive bilagor).

Naturskyddsföreningen (2021). Det svenska strandskyddet – Hur funkar det och varför är det viktigt? Stockholm.

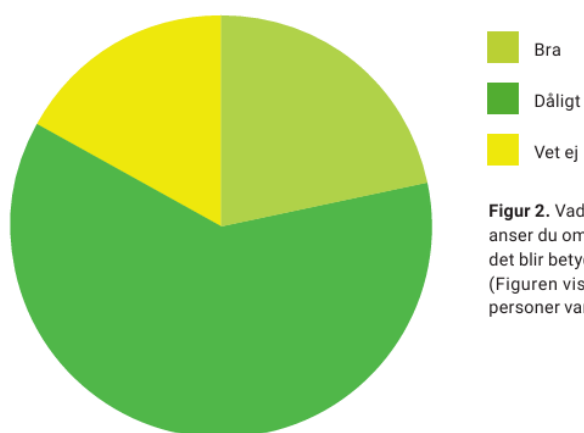
Naturskyddsföreningen (2025) Vem tjänar på ett försvagat strandskydd? Stockholm.

Svenskt Friluftsliv (2025) Friluftsvanor, naturberedskap och kunskap om allemansrätten hos vuxna i Sverige Underlag från Svenskt Friluftsliv & Novus. Stockholm.

Bilaga 1: Andel av svenska befolkningen som anser att det är dåligt respektive bra att försvaga strandskyddet i Sverige (Naturskyddsföreningen, 2025)

Vad anser du om förslaget att försvaga strandskyddet så att det blir betydligt enklare att bygga strandnära?

Figur 2. Vad intervjupersonerna svarade på frågan: "Vad anser du om förslaget att försvaga strandskyddet så att det blir betydligt enklare att bygga strandnära?" (Figuren visar procent av totalt 3 303 intervjuade personer varav 1713 kvinnor och 1590 män)